

CƠ SỞ VĂN HOÁ VIỆT NAM

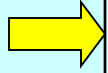

CHƯƠNG IV: VĂN HOÁ ỨNG XỬ

1. Ứng xử với môi trường tự nhiên
2. Ứng xử trong xã hội

Mô thức chung về ứng xử với môi trường tự nhiên

Môi trường địa lý

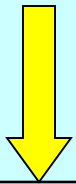
- Khí hậu, địa hình thích hợp nghề trồng lúa nước + chu kì sinh trưởng cây lúa nước $\Rightarrow$ từ thung lũng xuống đồng bằng làm ruộng dẫn thủy nhập điền.

Kinh nghiệm khai thác vùng núi, biển, sông, hồ..

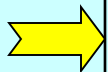
- Khí hậu, địa hình $\rightarrow$ canh tác phù hợp địa hình khí hậu xử lý đất, chọn và xử lý giống, thuần dưỡng động thực vật.

Kinh nghiệm chế tác công cụ lao động thích hợp công việc.

Lao động thủ công: cày bừa, kéo gỗ, kéo lưới, giã gạo, ... phải lao động tập thể.

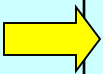
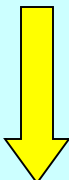
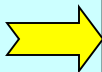

Môi trường Xã hội

Sống định cư, co cụm chu kỳ sinh trưởng cây lúa $\rightarrow$ kinh nghiệm văn công, đổi công..

Ứng xử với tự nhiên – Mô thức về ẩm thực

Môi trường địa lý 	Nguồn lương thực, thực phẩm có sẵn hoặc dễ tìm kiếm, dễ nuôi trồng => tận dụng => thích nghi => cơ cấu bữa ăn truyền thống: cơm - rau - thủy sản. Tìm, chọn thức ăn theo mùa. Cách chế biến, bảo quản (thức ăn, thức uống) phù hợp khí hậu, thời tiết bốn mùa.
Điều kiện sống tập thể 	Ăn chung => Tính cộng đồng + tính tổng hợp (khái niệm ngon phải do sự tổng hợp nhiều yếu tố: không gian, thời gian, con người (tình trạng bản thân, đối tượng), vị, tính, màu sắc) => Đặc điểm văn hoá ẩm thực phương Đông.

Vi Tính Vật	CHUA, ĐẮNG, MẶN (ÂM)		CAY, NGỌT, LẠT (DƯƠNG)		
	HÀN	LƯƠNG	BÌNH	ÔN	NHIỆT
RAU TƯƠI, CỦ	rau chua, me đất, giá đậu xanh, rau khoai, rau má, rau mã đề, mồng tơi, rau sam.	cải bắp, cải thìa, măng, cây chuối non, mớ tam thể, rau diếp, rau đay, su hào, rau muống, bồ ngót, xà lách, xương sông	cải cay, cải củ, súp lơ, hoa chuối, lá chanh, bí ngô	bạc hà, cà rốt, diếp cá, đinh lăng, hành tây, húng chanh, húng quế, kinh giới, ngải cứu, nghệ, kiệu, rau răm, sả, tiá tô, tỏi tây	gừng, ớt, riềng, tỏi ta
CỦ CỐ BỘT	củ từ, sắn dây	khoai lang, khoai dong	củ mài, khoai sọ, khoai tây	khoai nứa, sắn	
NGŨ CỐC	đậu xanh	đậu đen	đậu trắng, gạo tẻ, kê, mì, ngô, sen	đậu đỏ, đậu Hà Lan, đậu tương, đậu ván trắng, gạo nếp, gạo tẻ rang	
CHẤT NGỌT, BÉO		đường mật mía, dầu vùng	mật ong tươi, dầu lạc, mỡ lợn	mật ong cô, đường cô, mỡ bò, mỡ chó, mỡ dê	
GIA VỊ	dành dành , dấm me, phèn chua.	băng sa, dấm thanh, muối ăn, diêm tiêu, mì chính, mộc nhĩ.		cần, húng lìu, tương ớt, vỏ cam, vỏ quýt	đinh hương, hạt tiêu, hồi, quế, thảo quả
QUẢ TƯƠI, THỨC UỐNG	cam, chanh, hoa hoè, khế chua, măng cầu xiêm, me cây, vú sữa, xoài	chè xanh, dừa, hoa hoè sao, mía, thạch xoa, nhãn, sa bô chê, đu đủ.	chè hương, chè khô	cà phê, chè hạt nhị sen, rượu vôi, chanh muối.	quýt, măng cầu ta, măng cụt.

Nhai trầu, cau,
vôi, giúp răng
sạch và khỏe.

Trà/chè xanh, trà
ướp sen, trà nụ
vối ,...

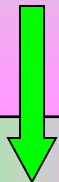
Rượu rắn

Ứng xử với tự nhiên – Mô thức về trang phục

Môi trường địa lý	Thiết kế trang phục theo lối hờ: nam đóng khố, nữ mặc yếm váy.
	Nguồn nguyên vật liệu tự nhiên ⇒ tận dụng ⇒ chọn lựa, xử lý chất liệu, kỹ thuật dệt, may, bảo quản vải, quần áo.
 Điều kiện sống tập thể	Văn hoá mặc của cộng đồng ⇒ thể hiện ở các biểu tượng, hoa văn trên áo, váy, khăn, nón...

Trồng dâu nuôi tằm

*Trang
phục
thời
Hùng
Vương*

Trang sức thời Hùng Vương

Lối cắt tóc ngắn và búi tóc

Yếm và váy

Áo yếm

**Áo giao lĩnh
(từ thời Lý Trần)**

Áo ngũ thân khoảng năm 1744

*Áo tứ thân
có từ trước thời Lý*

Khăn mỏ quạ, nón quai thao

**"Le Mur"
chính là cách
dịch sang tiếng
Pháp của Cát
Tường - một họa
sĩ vào thập kỷ
1930**

NGUYỄN CÁT TƯỜNG
Bút hiệu LEMUR 1912-1946

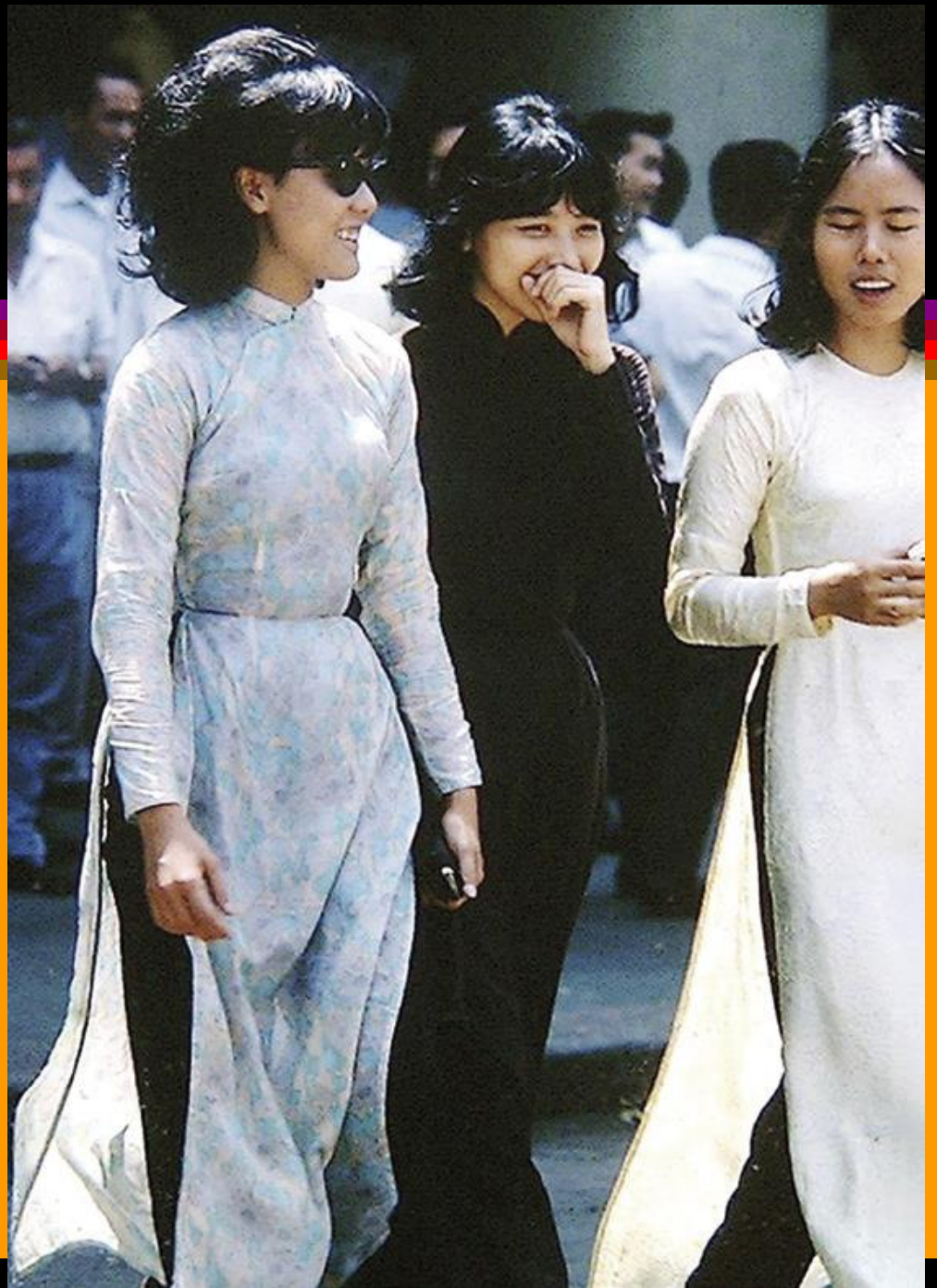
*Áo dài “Le Mur” do
họa sĩ Cát Tường
sáng tạo (1934-1936)*

Áo dài Lê Phổ
(1950)

*Áo dài Raglan
(1960)*

**Áo dài Trần Lệ Xuân
(đầu những năm 1960)**

Áo dài hiện đại

Khăn đóng thời xưa

Khăn đóng thời nay

Nón quai thao, khăn đóng thường đi cùng áo dài duyên dáng, thanh lịch trong lễ hội

Nón quai thao xưa

Nón quai thao hiện nay

Người miền Nam thích
dùng khăn rằn vắt vai

Phụ nữ thái nổi tiếng với chiếc khăn Piêu

MELA

Áo bà ba

Ngoài ra, người Việt Nam ta còn trang trí lên cổ và tay của mình những món **đồ trang sức** tô điểm thêm vẻ đẹp như:

Vàng

Đá quý

Sừng thú

Gỗ

